

CZU: 355.11(478.7) : 94 "1812/1828"

APROVIZIONAREA MILITARILOR RUȘI ÎNCARTIRUIȚI ÎN BASARABIA CU LEMNE ȘI CU MATERIALE DE ILUMINARE (1812-1828)

*Anatolie LEȘCU**Academia Militară a Forțelor Armate „Alexandru cel Bun” din Chișinău*

În articolul de față sunt analizate problemele ce țin de practica încartiruirii și asigurării trupelor ruse de ocupație dispuse în Basarabia în perioada anilor 1812 – 1828. Contribuția economică și financiară a Basarabiei în formarea și menținerea infrastructurii defensive din sud-vestul imperiului în anii 1812 – 1828 a fost destul de importantă. În anul 1825 cheltuielile militare ale Rusiei erau în volum de 41.443.000 ruble de argint, sau 149.194.800 ruble asignate, în anul 1827 – de 43.842.686 ruble de argint sau 157.833.669 ruble asignate. Important este faptul că o parte din cheltuielile militare erau transferate bugetelor regionale. În perioada respectivă cheltuielile Basarabiei din bugetul regional pentru asigurarea armatei ruse se ridicau la 633.573 ruble 03 copeici.

Cuvinte-cheie: *regiment, încartiruire, armata țaristă, încălzire, autoritățile locale, autoritățile militare, administrația civilă, Basarabia, rublă, buget, localitate, companie, divizie, iluminare, spațiu locativ, bani, colectare, Chișinău, țărani, ostași.*

THE SUPPLY OF THE RUSSIAN SOLDIERS QUARTERED IN BESSARABIA WITH WOOD AND LIGHT MATERIALS (1812-1828)

The article highlights the problem of the quartering and the maintenance of the Russian army, disposed in Bessarabia, between 1812 and 1828. The economic and financial contribution of Bessarabia to the formation and maintenance of the defense infrastructure in the south-west of the empire in the years 1812 – 1828 was quite important. In 1825, Russia's military expenses were 41.443.000 silver rubles, or 149.194.800 assigned rubles, and in 1827 – 43.842.686 silver rubles or 157.833.669 assigned rubles. Concerning the share of military expenses for the local budget, it was a very important. The expenses of Bessarabia for the maintenance of the Russian army during this period were 633.573 rubles 03 kopecks.

Keywords: *regiment, quartering, army, heating, local authorities, military authorities, civil administration, Bessarabia, ruble, budget, locality, company, division, illumination, living space, money, collection, Kishinev, peasant, soldier.*

Introducere

Odată cu anexarea Basarabiei la Imperiul Rus, în 1812, în teritoriu au fost dispuse unitățile militare ale armatei ruse, menite să întărească prezența autorităților țariste în regiune. Numărul trupelor dislocate în ținut era într-o creștere continuă, cu excepția anilor 1812–1815, când întregul sistem militar al Rusiei era implicat în războiul cu Napoleon și în campaniile militare din Europa. Prezența militară rusă în regiune poate fi demonstrată prin unele cifre, care ilustrează procesul militarizării treptate a Basarabiei. Dacă în perioada anilor 1812–1813 în regiune erau dispuși 7.100 de militari, iar în anii 1814 – 1815 doar 2.000 de ostași, atunci, începând cu anul 1816 numărul lor era în creștere permanentă. Astfel, în perioada 1816–1819 în regiune staționau 24.619 ostași, în 1820–1824 – 28.000 ostași, în 1825–1828 – 34.501 ostași.

Cheltuielile enorme pentru apărare, precum și baza economică slabă pentru creșterea veniturilor de stat, determinau oficialitățile să reducă la maximum cheltuielile militare din partea statului, transferând o mare parte din îndatoririle sale față de înzestrarea armatei pe seama populației civile. Statul răspundea integral numai de echiparea, înarmarea, spitalizarea, salarizarea și, în mare parte, de alimentarea militarului, celelalte obligațiuni fiind încredințate autorităților locale. Obligațiunile autorităților locale erau multiple, importante și costisitoare, cum ar fi încartiruirea trupelor în localități, încălzirea și iluminarea unităților încartiruite, acordarea rației alimentare suplimentare ostașilor, alimentarea cailor armatei cu furaje, prestarea serviciului de transport în folosul unităților militare, reparația obiectelor militare și multe altele. Dintre prestațiile obligatorii impuse populației Basarabiei după anexarea din 1812 cea mai împovărătoare era încartiruirea militarilor în casele locuitorilor în locurile de dispunere permanentă a unităților. Ținând cont de practica schimbului des de dispunere a trupelor, de ea nu a scăpat nicio localitate din Basarabia, cu excepția coloniștilor, care erau scutiți de încartiruire. De încartiruire erau scutite și unele localități care îndeplineau alte prestații grele în favoarea statului. Cu repartizarea localităților unde aveau să fie încartiruite unitățile militare se ocupa Comi-

sia regională de încartuire, căreia îi erau subordonate comisiile similare ținutale, responsabile de întocmirea listei persoanelor în casele cărora erau cazați militarii. Comandamentele militare de toate nivelurile nu aveau dreptul să schimbe dispunerea subunităților dintr-o localitate în alta și gazdele în cadrul localității fără acordul comisiilor respective.

Obligațiunile populației civile față de încartuirea militarilor

Dacă în localitățile rurale sistemul de încartuire era destul de simplu și clar, deoarece de povara respectivă erau scutiți numai preoții și familiile lor, călărașii și alte categorii sociale privilegiate, atunci în localitățile urbane situația era mai complicată. Distribuirea efectivului la gazdă se efectua sau prin încartuirea militarilor în casele orășenilor (prestație naturală), sau prin închirierea pentru efectiv a încăperilor speciale din suma cotizațiilor anuale strânse de la orășeni. Pentru aceasta, comisiile orășenești de încartuire evaluau averile imobiliare, ținând cont de diferite circumstanțe, cum ar fi locul amplasării edificiului, spațiul locativ, numărul dependenților și alte momente de acest gen [1]. Înlocuirea prestației naturale cu una financiară își permiteau numai familiile înstărite, devenind o formă pasivă de eschivare de la anevoioasa îndatorire. Conform datelor pentru anul 1818, de care dispuneau autoritățile militare, în Basarabia erau 62.005 case, dintre care 3.404 în Chișinău, 600 în Hotin, 8.742 în ținutul Iași, 10.870 în ținutul Soroca și 15.414 în ținutul Hotin. De încartuire erau scutite 2.976 de case, iar supuse încartuirii erau 16.999 de case, ceea ce constituia 27% din fondul locativ existent. Cifra respectivă se referă la încăperile supuse prestațiilor naturale și nu include case din orașe și cetăți, închiriate din suma cotizațiilor anuale ale locuitorilor acestor centre urbane [2].

Pentru a respecta într-o oarecare măsură principiul egalității pentru cei care erau dispuși să-și răscumpere posibilitatea de a rămâne stăpân în propria casă și a plăti cotizațiile anuale, guvernământul Basarabiei i-a împărțit în trei categorii, în dependență de nivelul averii posedate. Casele persoanelor care făceau parte din categoria I erau destinate pentru generali și ofițerii superiori, ale celor din categoria II – pentru ofițerii inferiori și ale celor din categoria III – pentru efectivul de rând. Comisia de încartuire din Hotin a adunat din cotizațiile pentru anul 1822 suma de 2.182 de lei. Această sumă a fost repartizată în felul următor: categoria I – 12 persoane – 352 de lei; categoria II – 40 de persoane – 470 de lei; categoria III – 739 de persoane – 1.360 de lei [3]. Comisia din Chilia aduna anual 1.360 de lei, repartizați după categorii: categoria I – 5 persoane (Simion Catană, Dumitru, Ițka Ungur, Abraam, Curalodin); categoria II – 5 persoane (Isai Rabinovici, Marin Bagal, Diordie Pirinov, Alexandru, Leiba); categoria III – 3 persoane (Ivan Dmitriev, Ivan Stepanov, Grecul Toma) [4]. Locuitorii Ismailului strângeau anual pentru necesitățile Comisiei 6.494 de lei și 18 parale [5], iar cei din Tighina 3.630 de lei [6].

După cum am menționat, achitarea cotizațiilor anuale în fondul comisiilor de încartuire a fost o metodă camuflată de a scăpa gospodăriile de încartuirea ostașilor. De situație profitau unii membri ai acestor comisii, care în schimbul unei sume de bani includeau unele persoane în listele cetățenilor scutiți de încartuire. Un astfel de caz a fost depistat în anul 1822 de Parchetul ținutului Orhei. Membrul Comisiei ținutale de încartuire Moșco Litvac, în complicitate cu colaboratorii acestei comisii Simion Perecrest, Ștefan Emcul și T.Borduch, au primit mită de la un număr de stăpâni din comunitatea iudaică, scutindu-i de încartuire. Un alt membru al comisiei de încartuire din Ismail, nobilul grec Andrei Zaravin, pretindea la 286 de lei 10 parale, care, potrivit afirmațiilor sale, le-a cheltuit în perioada anilor 1819–1820 pentru reparația clădirilor unde se aflau: școala regimentului Kamciatka de infanterie, lăcătușăria, depozitul regimentar. Cercetarea administrativă desfășurată de către poliția orășenească pe acest caz a constatat lipsa dezei de cheltuieli și i-a refuzat eliberarea sumei cerute [7]. În schimb, comisiile de încartuire introduceau adeseori în listele caselor supuse încartuirii edificii scutite, conform legislației în vigoare, de încartuire, cum a fost cazul casei lui Dumitru Condurachi din Chișinău, vândute de către stăpânul acesteia mănăstirii Sf. Ioan Gură de Aur din Iași. În pofida faptului că edificiul în cauză a devenit proprietatea bisericii și era scutit de încartuire, Comisia l-a inclus în lista caselor supuse cazării efectivului. Numai implicarea în elucidarea conflictului a starețului mănăstirii, părintele Chiril, venit în luna iulie 1822 din Iași la Chișinău, a clarificat lucrurile [8].

Apogeul prezenței trupelor ruse în regiune cade pe anul 1825, când în Basarabia au fost concentrați 33.543 ostași de rând. Numai în Chișinău au fost încartuiriți 4 generali, 22 ofițeri superiori, 83 ofițeri inferiori, 1.651 ostași de rând. În casele private erau instalate sediile statelor majore – al diviziei, al brigăzii, al unui batalion, 3 tribunale militare, 3 corpuri de gardă, școala de toboșari, 2 ateliere. În Bălți își satisfăceau serviciul militar 1 general, 3 ofițeri superiori, 16 ofițeri inferiori, 617 ostași de rând. Casele bălțenilor erau utilizate pentru o infirmerie militară, statul major al brigăzii, statul major al unui regiment, 3 corpuri de gardă, 5 școli, un ate-

lier și un hambar. Hotinul adăpostea 2 generali, 12 ofițeri superiori, 40 ofițeri inferiori, 1.354 ostași de rând, utilizând pentru nevoile sale pe lângă 131 de edificii cazone și 43 de case particulare. În fortăreața și orașul Tihjina erau dislocați 3 generali, 10 ofițeri superiori, 75 ofițeri inferiori și 2.937 ostași de rând. Orașenii au fost nevoiți să ofere casele lor pentru 2 cancelarii, 4 infirmerii, 7 școli. Numai 4 case au fost ocupate de către militari în Akkerman (Cetatea Albă), garnizoana căreia număra 5 ofițeri superiori, 42 ofițeri inferiori și 1.100 ostași de rând. Datorită surplusului de edificii cazone, locuitorii orașului Ismail au scăpat de încartiruirea militarilor în casele lor, care erau destul de numeroși – 1 general, 4 ofițeri superiori, 51 ofițeri inferiori, 845 ostași de rând. Nu același lucru a fost în Chilia, unde încartiruirii au fost supuse 40 de case. Garnizoana acestei cetăți număra în rândurile sale 6 ofițeri superiori, 51 ofițeri inferiori, 1.092 ostași de rând. Douăsprezece clădiri ale localnicilor au fost utilizate de către militarii garnizoanei Reni, care număra 3 ofițeri superiori, 18 ofițeri inferiori și 928 ostași de rând.

Cel mai militarizat a fost ținutul Orhei, unde au fost găzduiți 25 ofițeri superiori, 260 ofițeri inferiori, 14.407 ostași de rând. Ținutul Iași găzduia 17 ofițeri superiori, 48 ofițeri inferiori, 3.090 ostași de rând; ținutul Hotin – 1 general, 13 ofițeri superiori, 95 ofițeri inferiori, 4.682 ostași de rând; ținutul Tighina – 2 ofițeri superiori, 11 ofițeri inferiori, 710 ostași de rând; ținutul Akkerman (Cetatea Albă) – 1 ofițer superior, 2 ofițeri inferiori, 40 ostași de rând; ținutul Ismail – 4 ofițeri superiori, 32 ofițeri inferiori, 2.064 ostași de rând. Cu regret, trebuie să constatăm că statisticele oficiale nu conțin numărul de locuințe utilizate de către armată. În total, în anul 1826 armata țaristă în Basarabia număra în rândurile sale **12 generali, 122 ofițeri superiori, 824 ofițeri inferiori, 33.543 ostași de rând** [9].

Aprovizionarea militarilor ruși cu lemne și materiale de iluminare

Contingentul respectiv consuma mari cantități de lemn pentru încălzirea cazarmilor, a spitalelor militare, pregătirea bucatelor, precum și pentru confecționarea lumânărilor pentru iluminarea încăperilor. Toate aceste materiale erau furnizate de către guvernul local. Numai în anul 1825 Basarabia a furnizat pentru încălzirea trupeii: garnizoana Chișinău – iarna 74 stânjani, 2 arșini, 12 verșoci, iar vara 20 stânjani, 4 verșoci de lemne; garnizoana Bălți – iarna 13 stânjani, iar vara 4 stânjani, 1 arșin de lemne; garnizoana Hotin – pe parcursul anului 99 stânjani, 14 arșini de lemne; garnizoana Tihjina (fără cetate) – iarna 324 stânjani, 13 verșoci și vara 179 stânjani de lemne; cetatea Tighina (Bender) – iarna 134 stânjani, 1 arșin, 9 verșoci, iar vara 57 stânjani, 1 arșin, 6 verșoci de lemne; garnizoana Akkerman (Cetatea Albă) – iarna 59 stânjani, 2 arșini, 5 verșoci și vara 30 stânjani, 10 verșoci de lemne; garnizoana Ismail – iarna 2 stânjani, 2 arșini și vara 2 arșini de lemne; garnizoana Chilia – iarna 137 stânjani și vara 58 stânjani de lemne; garnizoana Reni – iarna 19 stânjani, 9 verșoci de lemne; ținutul Orhei – 303 stânjani de lemne; ținutul Iași – iarna 73 stânjani și vara 46 stânjani de lemne; ținutul Hotin – iarna 24 stânjani, 2 arșini, 3 verșoci și vara 8 stânjani, 2 arșini, 13 verșoci de lemne; ținutul Tighina (Bender) – 48 stânjani, 1 arșin de lemne; ținutul Akkerman (Cetatea Albă) – iarna 17 stânjani și vara 16 stânjani de lemne; ținutul Ismail – iarna 103 stânjani și vara 43 stânjani de stof. În total, pentru încălzirea și iluminarea încăperilor în care erau încartiruiți cei 12 generali, 122 ofițeri superiori, 824 ofițeri inferiori, 33.543 ostași de rând în anul 1825 autoritățile regionale au procurat 828 stânjani, 1 arșin și 3 verșoci lemne de foc, 1.376 stânjani de stof; în total 2.204 stânjani de material inflamabil, sau 6.624 m³ de lemne și 11.008 m³ de stof [10]. În anul 1826 armata a consumat 2.993 stânjani de lemne, sau 23.944 m³ de lemne. În același an, pentru iluminarea încăperilor ocupate de către militari au fost livrate 1.110 ocale de lumânări (1.110x1,291 rg. =1.433 rg.) [11].

Lipsa statisticii sistematizate privind veniturile și cheltuielile bugetului regional în primii ani de dominație rusească nu ne permite să facem o analiză temeinică a cheltuielilor pentru încălzirea și iluminarea unităților militare. Abia începând cu anul 1825 în Basarabia apare o statistică bugetară detaliată, care ne permite să calculăm cheltuielile la acest capitol. Datele de care dispunem atestă că în anul 1825 pentru încălzirea efectivului din bugetul regional a fost alocată suma de 148.000 ruble 76 copeici, iar pentru iluminat – 12.486 ruble 10 copeici [12], în total 160.486 ruble 86 copeici, sau 28% din totalul cheltuielilor pentru acest an, care erau de 569.814 ruble 63 copeici [13]. În anul 1826 pentru încălzirea încăperilor ocupate de către militari au fost planificate 118.115 ruble și 6.840 ruble pentru iluminat – în total 124.955 ruble [14], sau 22% din cheltuielile regionale, care erau de 548.405 ruble 11 copeici [15]. Cheltuielile pentru încălzirea efectivului armatei în anul 1827 erau fixate la suma de 100.000 ruble și de 4.000 pentru iluminat – în total 104.000 ruble [16], sau 20% din totalul cheltuielilor, care erau de 498.595 ruble 20 copeici [17]. Pentru anul 1828 au fost distribuite 131.180 ruble 34 copeici pentru încălzire și 7.547 ruble 81 copeici pentru iluminat – în total

138.728 ruble 15 copeici [18], sau 37% din totalul cheltuielilor planificate de 375.693 ruble 37 copeici. Așadar, numai în patru ani din bugetul regional au fost extrase pentru încălzirea și iluminarea unităților militare staționate în Basarabia o sumă uriașă de **528.170 ruble 01 copeici**.

Fluxul financiar uriaș îndreptat spre structurile militare oferea posibilități excelente unor antreprenori și persoane cu funcții în structurile civile și militare pentru delapidări și furturi din averea statului. Este de menționat cazul, unic în felul său în istoria Basarabiei, care are ca protagoniști principali pe înalți demnitari regionali în frunte cu guvernatorul civil și militar, generalul I.Harting. Ancheta ordinară, deschisă împotriva esaulului Timanov, comandant de regiment nr.1 de cazaci din Orenburg în perioada anilor 1813–1814, acuzat de multiple abateri disciplinare, a scos la iveală grave neajunsuri în gestionarea finanțelor publice și lipsa de control din partea autorităților locale. La cerințele repetate ale comandanților de regimente de cazaci nr.1 și nr.2 din Orenburg și ale cazacilor de pe Don adresate colonelului Astahov de a elibera bani pentru procurarea furajului, guvernatorul civil, generalul Harting, a ordonat șefului departamentului financiar al guvernului regional Crupenschi eliberarea în acest scop a unei sume de 39.883 ruble 40 copeici. În lipsa unui control riguros din partea autorităților, ofițerii au folosit 4.560 puduri de fân procurat în scopuri personale, deposedând statul de 1.824 ruble. Reacția statului rus a fost pe neașteptate promptă și severă. Pentru lipsa de control și gestionarea nesatisfăcătoare a finanțelor publice, general-maiorul Harting și șeful de departament Crupenschi au fost impuși se restituie din cont propriu suma de 39.883 ruble 40 copeici [19].

Un caz mai puțin răsunător a avut loc în anul 1823, când de escrocherie a fost acuzat antreprenorul Balagan, unicul furnizor de lemn de foc. În pofida cerințelor contractuale, Balagan aproviziona consumatorii nu cu lemne, ci cu stuf, mult mai ieftin, însă la prețul lemnului, înșelând în acest mod autoritățile regiunii cu 22.594 lei 114 aspri. Spre deosebire de generalul Harting, a cărui onoare de ofițer nu i-a permis se conteste hotărârea judecătorească, fiind lipsit și de pensie, Balagan și-a recunoscut parțial vina, fiind de acord se restituie numai 8.226 lei 54 aspri, restul aflându-se în litigiu [20]. Mai puțin norocoasă a fost și tentativa locuitorului orașului Ismail Varniot, nobil grec, de a vinde carne alterată regimentului Tomsk de infanterie. Prins cu șiretlicuri nu a fost deferit justiției, ci pur și simplu bătut de către ofițeri [21].

Cel mai pregnant, atitudinea nepăsătoare a militarilor față de interesele regiunii s-a manifestat în anul 1826, când depozitele armatei a 2-a depozitau un volum imens de făină, care, nefiind folosită la timp de către armată, începea să se strice. Situație critică s-a creat și în magazinele armatei aflate în Basarabia – Chișinău, Bender (Tighina), Akkerman (Cetatea Albă), Ismail, Chilia, Reni, Frumoasa (Cahul), Leova, Bălți, Briceni și Hotin. Unica soluție de a salva făina era coacerea pesmeților în sobele localnicilor. Inițial, șeful depozitului militar din Chișinău Mokrinski a propus că, în lipsa soldaților, toate lucrările ce țin de coacere să fie îndeplinite de către populația civilă în casele dotate cu sobe. Autoritățile civile, neputând înțelege unde putea să dispară efectivul a două divizii de infanterie, a refuzat propunerea militarilor, insistând ca lucrările să fie întreprinse de către militari. În final s-a ajuns la o soluție de compromis: coacerea pesmeților a fost pusă pe seama militarilor, însă procesul se desfășura în casele localnicilor. Totuși, operațiunea necesita cantități mari de lemn sau de stuf. Cu procurarea materialului respectiv s-a ocupat guvernul local. La 10 mai 1826, guvernatorul civil interimar al Basarabiei, consilierul de stat Andrei Pisani, a emis dispozițiune pentru eliberarea resurselor financiare necesare [22]. Bani au fost luați din casele ținutelor Tighina (Bender) – 4.175 ruble 50 copeici, Akkerman (Cetatea Albă) – 2.270 ruble, Ismail – 1.603 ruble 50 copeici, Hotin – 4.602 ruble, Iași – 4.093 ruble, Orhei – 4.789 ruble 50 copeici; în total – 21.533 ruble 50 copeici [23], destinate pentru a procura 700 stânjeni de lemne. Materialul lemnos trebuia transportat la Bălți în decurs de 7 zile cu 4.200 care duble de boi ale locuitorilor ținutului Iași [24].

Lucrările de tăiere a pădurilor erau deja în toi, când la 26 mai 1826 prin Înaltul ordin transformarea făinii în pesmeți a fost sistată. Majoritatea banilor a fost returnată în buget, însă până la data respectivă pentru procurarea lemnului tăiat fusese deja cheltuite 1.228 ruble 80 copeici [25]. Astfel, după ce a primit Înaltul ordin, comandamentul militar nu știa ce să facă cu lemnul procurat.

Concluzii

În concluzie putem menționa că aportul economic și financiar al Basarabiei în formarea și menținerea infrastructurii de apărare din sud-vestul Imperiului în anii 1812–1828 era destul de semnificativ. Un aspect important avea și problema privind încălzirea efectivului, iluminarea încăperilor ocupate de către militari. În acest scop, din bugetul regional erau alocate sume mari de bani, fapt ilustrat prin tabelul următor:

Tabel

Cheltuielile pentru iluminarea și încălzirea efectivului¹

Anul	Cheltuielile generale ale Basarabiei	Cheltuielile pentru încălzire și iluminare	Ponderea (în %) a cheltuielilor de încălzire și iluminare față de cheltuielile regionale
1825	509.818 ruble 75 copeici	160.486 ruble 86 copeici	31%
1826	511.654 ruble	214.955 ruble	42%
1827	584.542 ruble 39 copeici	104.000 ruble	18%
1828	375.693 ruble 37 copeici	138.728 ruble 15 copeici	40%
În total	1.981.708 ruble 51 copeici	618.170 ruble 01 copeici	31%

Referințe:

1. TOMULEȚ V. *Basarabia în epoca modernă (1812 - 1918): (Instituții, regulamente, termeni)*. Vol.I. Chișinău: CEP USM, 2012, p.308.
2. Arhiva Națională a Republicii Moldova (în continuare – ANRM), F.5, inv.2, d.410, f.214.
3. ANRM, F.2, inv.1, d.795, f.6-verso.
4. Ibidem, f.16-verso.
5. Ibidem, f.58.
6. Ibidem, f.129.
7. Ibidem, d.809, f.9, 21-verso.
8. Ibidem, d.795, f.4.
9. ANRM, F.3, inv.1, d.581, f.26.
10. Ibidem, f.26.
11. Ibidem, d.950, f.20.
12. Ibidem, f.26.
13. Ibidem, d.1380, f.96.
14. Ibidem, d.581, f.23-verso.
15. Ibidem, d.1380, f.96.
16. Ibidem, d.950, f.26.
17. Ibidem, d.1380, f.105.
18. Ibidem, d.98, f.40.
19. ANRM, F.5, inv.2, d.672, f.6-verso.
20. ANRM, F.3, inv.1, d.957, f.113.
21. Ibidem, d.1083.
22. Ibidem, d.916, f.4.
23. Ibidem, f.74.
24. Ibidem, f.69.
25. Ibidem, d.953, f.648.

Date despre autor:

Anatolie LEȘCU, doctor, Academia Militară a Forțelor Armate „Alexandru cel Bun” din Chișinău.

E-mail: lescuanatol@yahoo.com

Prezentat la 15.05.2018

¹ Pentru anul 1825 – ANRM, F.3, inv.1, d.581, f. 26; pentru anii 1826 și 1827 – ANRM, F.3, inv.1, d.950, f.20-26; pentru anul 1828 – ANRM, F.3, inv.1, d.1198, f. 40.